Klart språk i Norden

Titel: Erfarenheter av det svenska klarspråksarbetet

Forfatter: Barbro Ehrenberg-Sundin, ämnesråd, medlem i Klarspråksgruppen, Regeringskansliet

Kilde: Klart språk i Norden, 2005, s. 38-46

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/ksn/issue/archive>

© Netværket for sprognavnene i Norden

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Erfarenheter av det svenska klarspråksarbetet

Barbro Ehrenberg-Sundin, ämnesråd, medlem i Klarspråksgruppen, Regeringskansliet

Vilka är de nödvändiga förutsättningarna för ett lyckat klarspråksarbete i myndighetsvärlden? Med vilka metoder kan man förändra skrivvanor och attityder till skrivandet i en så traditionsfylld omgivning? Och varför behövs det klarspråk? Sådana mer övergripande frågor tas här upp av Barbro Ehrenberg-Sundin, språkexpert i det svenska regeringskansliet.

I dagarna för precis 10 år sedan fick ”arbetsgruppen för att främja språkvårdsarbete på myndigheterna” sitt nuvarande namn, Klarspråksgruppen. Gruppen gav då också ut sin första klarspråksbulletin, och bland annat genom sina bulletiner har gruppen lyckats nå ut med begreppet ”klarspråk” till hela den svenska myndighetsvärlden. Det har kommit att stå för allt det arbete som utförs för att göra de offentliga texterna (eller brukstexter i allmänhet) mer begripliga och användarvänliga. Klarspråksarbete handlar alltså både om hur texter utformas enligt vissa principer och om hur språkarbete organiseras och drivs.

I Regeringskansliets klarspråksarbete ingår inte bara den mera kampanjliknande verksamhet som Klarspråksgruppen bedriver gentemot myndigheterna utan också det dagliga språkarbete som språkexperterna i Justitiedepartementet bedriver internt i Regeringskansliet och sedan ett par år tillbaka också gentemot EU-institutionerna.

Vilka är då de viktigaste erfarenheterna av detta arbete? Spontant vill jag sammanfatta dem så här:

- Klarspråksarbete måste ha ledningens stöd – det gäller ledningen på alla nivåer i förvaltningen – från regering och riksdag till kommunstyrelsens ordförande.
- Bestämmelser i lag underlättar klarspråksarbetet och ger det status och legitimitet.
- Eldsjälar behövs, men det räcker inte.
- Klarspråksarbete måste ha resurser och genomföras systematiskt – av språkvårdare i samarbete med experter på sakfrågorna.
- Det går att förändra skrivvanor – goda förebilder visar vägen. De behövs för att få en snabb och varaktig förändring.
- Argumenten för klarspråk måste ständigt spridas.
- Samarbete i nätverk är ovärderligt – ensam är inte stark.

Varför just detta? Jo, under mina snart tjugofem år som språkexpert i Regeringskansliet vet jag att det finns hur mycket arbete som helst för en språkvårdare oavsett i vilken organisation språkvårdaren arbetar. Men för att nå resultat måste det finnas en tydlig organisation och tydliga mål för verksamheten, och man måste arbeta systematiskt mot de målen. Annars drunknar man i detaljerna i det löpande arbetet. Jag vill därför berätta om hur klarspråksarbetet i Regeringskansliet har utvecklats och vilka metoder vi använt och använder – något som kanske kan ge er idéer till hur ert eget klarspråksarbete bör eller inte bör drivas.

Den svenska modellen – att börja uppifrån och vid källan

Första uppdraget: Modernisera författningsspråket!

”Om språket i lagar och andra författningar – liksom hela det officiella språket – så långt möjligt närmas till den nutida sakprosan, blir texterna mera begripliga för allmänheten, utan att de därför behöver förlora något i klarhet och uttrycksfullhet.”

Så står det i förordet till skriften *Språket i lagar och andra författningar*, som gavs ut av Statsrådsberedningen (statsministerns kansli) redan år 1967. Insikten om att lagspråket styr språket i en mängd olika myndighetstexter längre ner i hierarkin ledde till denna begynnande satsning att modernisera språket i lagar och andra författningar. Att börja uppifrån – med lagtexterna – har också med åren visat sig fruktbart. Formuleringar i dem återkommer inte bara i formella beslut utan också i informationsbroschyrer och blanketter som finns att hämta på webben.

Rekommendationerna i 1967 års skrift fick naturligtvis inte genast genomslag. Det visade sig snart att det krävdes en mer organiserad verksamhet. En sådan började byggas upp i mitten av 1970-talet då en särskild språkexpert anställdes i Statsrådsberedningen. Den juridiska och politiska samordningen av departementens författningsarbete fanns just där, och det var därför naturligt att också knyta språkexperter dit. År 1980, när jag anställdes, hade vi hunnit bli tre språkexperter med uppgiften att tillsammans med juristerna i Statsrådsberedningens rättsavdelning modernisera författningsspråket.

I dag arbetar fem språkexperter tillsammans med fem jurister i en särskild enhet i Justitiedepartementet, granskningsenheten. De arbetar främst med granskning av alla de förslag till nya och ändrade lagar och andra författningar som skrivs i departementen. Till oss kommer dagligen förslag till lagrådsremisser och propositioner, med eller utan lagförslag, samt förordningar och kommittédirektiv, dvs. texter som regeringen inom ett par veckor ska fatta beslut om på regeringssammanträde. Juristerna kontrollerar att förslagen är konstitutionellt och formellt riktiga och att de är ändamålsenliga och inte motstridiga, medan språkexperterna vakar över texternas begriplighet och språkliga korrekthet.

Enbart granskning räcker inte – andra metoder behövs

Den slutliga språkgranskningen är naturligtvis viktig för att kontrollera texternas kvalitet. Men den räcker inte för att texterna ska bli klara och lätta att läsa och förstå. På det här sena stadiet i lagstiftningsprocessen går det inte att göra alltför omfattande ändringar i texterna, i stort sett bara språkliga ändringar på meningsbyggnads-, ord- och frasnivå. Ändå finns det mycket att göra.

För att påverka skrivandet innan vi får texterna på granskning har vi därför under årens lopp utvecklat andra metoder. Vi

- föreslår nya ”modeller” för viktiga texttyper
- erbjuder utbildning för skribenterna i Regeringskansliet
- skriver handböcker och riktlinjer, dvs. medverkar i Statsrådsberedningens handböcker och riktlinjer för utformningen av t.ex. författningar, propositioner, beslut och SOU-betänkanden
- ger råd per telefon, e-post och på våra webbsidor Klarspråk
- skriver språkspalter och andra artiklar om klarspråk
- deltar i statliga utredningar som fått regeringens uppdrag att arbeta om eller förnya lagstiftningen på ett visst område.

Jag kommer nu att närmare utveckla den sista och första punkten.

Medverka i utredningar!

Att delta i kommittéarbete är ett utmärkt sätt att påverka lagtexters utformning på ett djupare plan. Just nu deltar en av språkexperterna i omarbetningen av en rad snåriga författningar på socialförsäkringsområdet. Det kommer att resultera i en ny balk med en överskådlig struktur och nya grepp som innehållsdeklarationer, informativa rubriker, pedagogiska hänvisningar och, inte minst, tydliga samband såväl innehållsligt som språkligt mellan avsnitt, paragrafer, stycken och meningar.

Själv har jag deltagit i flera lagkommittéer, bl.a. som ledamot i Skattelagskommittén, som på 1990-talet skrev en ny inkomstskattelag. Även då var uppdraget att inte ändra innehållet men att göra skattelagstiftningen överskådlig och begriplig. (Den bestod av ett trettiotal grundförfattningar om inkomstskatt och ett otal ändringsförfattningar.) Det var en stor utmaning för alla inblandade, och jag kan försäkra er om att samarbetet i en utredning mellan jurister, experter på sakområdet och språkexperter är berikande för alla parter.

Att låta språkexperter ingå i statliga utredningar som arbetar om snårig lagstiftning är alltså en metod jag kan rekommendera. Det är på det stadiet man kan introducera nya grepp för att öka läsbarheten.

Förändra textmönster – viktigt att sprida goda förebilder uppifrån!

Det är inte bara författningsspråket som ger avtryck i texter på lägre nivåer i förvaltningen. Även sättet att disponera och presentera innehållet i t.ex. förvaltningsbeslut, beslutsunderlag, rapporter och remissvar bygger på en lång tradition – nämligen att låta arbetsgången återspeglas i uppbyggnaden av texten. Den traditionen har vi lyckats bryta.

Under 1980- och 1990-talen föreslog vi att en rad centrala texter skulle få en ny utformning som var mer anpassad till sina läsare. Att ändra texternas kronologiska disposition till en mer enfatisk har varit ett sätt att göra dem mer funktionella. Ett annat har varit att införa sammanfattningar och informativa rubriker och på så sätt få skribenterna att lyfta fram det väsentliga.

Den första textreformen gällde regeringens förslag till riksdagen, propositionerna. Eftersom propositionen i första hand ska fungera som beslutsunderlag för riksdagen, menade vi att det var nödvändigt att det som regeringen föreslog fick en så samlad och överskådlig presentation som möjligt. I den nya modellen presenteras därför varje delförslag i en s.k. förslagsruta och själva motiven för förslaget följer sedan under en särskild rubrik: "Skälen för regeringens förslag".

Bara genom att bläddra i propositionen kan riksdagsledamöterna snabbt hitta alla de förslag som de ska ta ställning till. De tog väl emot nyheten när den introducerades i mitten av 1980-talet, och de tyckte att propositionerna blev mycket lättare att läsa. Riksdagens tjänstemän, däremot, var inte lika positiva, de var vana vid det gamla – att börja läsningen bakifrån. Men i dag är deras motstånd historia.

Min erfarenhet är att det är viktigt med goda förebilder. Och om de kommer uppifrån, från regeringen, då är det troligare att de får genomslag också i den övriga myndighetsvärlden. Det är något jag fått uppleva under de år som gått. I dag skriver så gott som alla myndigheter sina

förvaltningsbeslut så som regeringen gör, med själva avgörandet först och med rubriker för det övriga innehåll som måste finnas med i ett beslut. Direkt tilltal är också en självklarhet.

Men det är naturligtvis inte lätt att förändra skrivvanor och textmönster. Man måste ha ledningens acceptans och sedan övertyga alla skribenter om att det lönar sig att skriva på ett nytt sätt, att det är tillåtet att göra så och till och med önskvärt. Till sist måste man få dem att genomföra reformen och ge dem förebilder, stöd och återkoppling.

Projekt där viktiga standarddokument arbetas om med läsaren i sikte är, enligt min mening, en nödvändig första ingrediens i klarspråksarbetet på en arbetsplats. Detta måste i regel åtföljas av en omfattande utbildningsinsats och av handledningar. Kanske behövs det också mallar i datorn för att genomförandet ska gå snabbt och smidigt. Och den högsta chefen måste i regel engageras för att informera personalen om att det nu är det nya sättet att skriva som gäller på myndigheten.

Klarspråksgruppens kampanjarbete har gett goda resultat trots små resurser

Huvuduppgift: Att föra ut erfarenheterna av språkarbete

När regeringen inrättade Klarspråksgruppen för snart 11 år sedan var det för att föra ut erfarenheterna dels från språkvårdsarbetet i Regeringskansliet, dels från det språkvårdsprojekt som då bedrivits under tre år på några myndigheter. Jag deltog själv i myndighetsprojektet och resultaten finns presenterade i en rapport med titeln Visst går det att förändra myndighetsspråket! (Ds 1993:61).

Klarspråksgruppen var en tillfällig lösning, och den fick ett tvåårigt förordnande tills det hade avgjorts var ansvaret för en samordnad myndighetsspråkvård skulle ligga. Än har inte regeringen avgjort den frågan, så gruppen lever vidare för ett år i taget. Jag är ledamot av gruppen sedan starten.

Klarspråksgruppen har, trots små resurser, lyckats med bedriften att få myndigheterna att inse att klara texter är en nödvändig förutsättning för att de ska kunna leva upp till det förvaltningspolitiska målet ”att vara en förvaltning i medborgarens tjänst”. Så gott som varje statlig myndighet har utsett en kontaktperson i språkliga frågor och med detta nätverk som bas kan vi sprida informationen om klarspråk vitt och brett.

Bland aktiviteterna kan jag nämna följande. Gruppen

- föreläser på myndigheter om klarspråk
- ordnar egna välbesökta klarspråkskonferenser
- svarar på frågor via telefon och e-post
- har byggt upp och sköter språkexperternas och Klarspråksgruppens gemensamma webbsidor KLARSPRÅK på regeringens webbplats www.regeringen.se/klarsprak
- ger ut Klarspråksbulletinen och andra informationsblad
- har instiftat ett pris, Klarspråkskristallen, som delas ut årligen
- medverkar i internationella klarspråkskonferenser.

Några resultat

För tio år sedan skickade vi ut en enkät till ett hundratal myndigheter. Det framkom då att 65 % av dem som svarade (svarsfrekvensen var hög) inte hade någon tanke på att bedriva språkvård på sin myndighet. De som bedrivit språkvård hade gjort det genom att de köpt in Myndigheternas skrivregler till personalen eller ordnat någon enstaka språkkurs. Av en enkät

sju år senare framkom det att mer än hälften av myndigheterna bedrev någon form av systematiskt klarspråksarbete.

År 2001 redovisade myndigheten Statskontoret resultatet av en utvärdering av begripligheten hos myndighetstexter som regeringen uppdragit åt den att göra. Det finns redovisat i rapporten På väg mot ett bättre myndighetsspråk (Statskontoret 2001:18).

Utvärderingen visade att de undersökta texterna nästan helt saknade de typiska kanslispråkliga dragen som långa och komplicerat byggda meningar och ålderdomliga ord och fraser. Sådana språkdrag har alltså så gott som försvunnit ur det svenska myndighetsspråket. De finns ännu kvar i formella texter hos vissa förvaltningsmyndigheter som hämtar sina förebilder i äldre författningar.

Det resultatet bådär ju gott, men fortfarande finns det mycket kvar att göra för att myndighetstexterna ska bli läsvärda och lätta att läsa och förstå. Det största läsbarhetsproblemet är enligt utvärderingen bristen på anpassning till mottagaren. Det finns brister i såväl innehåll som struktur och presentation. När det gäller innehållet så väljer skribenten myndighetens perspektiv i stället för läsarens – skribenten ger en rad fakta utan att fundera över vad läsaren vill veta eller behöver veta. När det gäller presentation, så saknar texterna ofta läsarhjälp i form av sammanfattningar, anvisningar om textens uppläggning och andra metaspråkliga kommentarer.

I Statskontorets rapport finns också en checklista med frågor som skribenten kan ställa på sin text för att kontrollera begripligheten i texten. Klarspraksgruppen har med frågorna som utgångspunkt konstruerat ett webbaserat test, det s.k. Klarspråkstestet, som finns på vår webb. Man kan alltså med hjälp av testets frågor bedöma sin egen eller någon annans text och få exempel på hur man inte bör skriva eller i stället bör skriva. För närvarande håller vi på att utveckla testet vidare.

Det är lag på att myndigheter ska uttrycka sig begripligt

Att myndigheter ska skriva begripligt har varit påbjudit i svenska författningar i mer än 300 år. I dag finns det sådana bestämmelser i tre författningar.

Den ena är förvaltningslagen (1986:223) där det i sjunde paragrafen står att ”myndigheter ska sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt”. Den bestämmelsen gäller ”i ärenden där någon enskild är part”, dvs. i ärenden som direkt rör medborgaren.

Den andra är verksförordningen (1995:1322) som gäller statliga myndigheter. Där anges det att det är myndighetens chef som ska se till att myndigheten använder ett klart och begripligt språk i sina texter.

Den tredje bestämmelsen gäller Regeringskansliet och är det författningsstöd vi språkexperter har för vårt arbete. Instruktionen för Regeringskansliet pekar nämligen ut rättschefen i Statsrådsberedningen och en chefstjänsteman i Justitiedepartementet som ansvariga för att språket i författningar och andra beslut blir så enkelt och klart som möjligt.

Liknande påbud har alltså funnits i Sverige ända sedan 1600-talet. Karl XII uttryckte det på följande sätt i sin kansliordning år 1713:

”Kongl. Maj:tt will och at dess Cantzelij uti alla de Bref och Skrifter, som därifrån utgå, beflijtar sig om en ren och tydelig Swenska, samt så mycket som möjligit är undflyr fremmende ord”.

Särskilt i klarspråksarbetet gentemot myndigheter är det bra att då och då kunna åberopa dessa bestämmelser. Lagar är ju till för att följas. Regeringen har ett särskilt ansvar att kontrollera hur de tillämpas men hittills har den gått in för den mjukare linjen att uppmuntra och inspirera myndigheterna till klarspråksarbete i stället för att begära in redovisningar av hur bestämmelserna följs.

Min erfarenhet är alltså att lagstöd är bra. Det är ett säkert kort att utnyttja, särskilt för oss som arbetar för klarspråk, om inga andra argument biter. Även lokala bestämmelser – en språkpolicy – är något som handläggare på myndigheter vill ha för att språkarbetet ska få högre status och finnas förankrat i den ordinarie verksamheten.

Hur kan vi påverka utformningen av EU-lagstiftningen?

Går det att använda samma metoder som vi använt i Sverige också i EU? Kan Sverige medverka till att det införs en bestämmelse i EU-lagstiftningen om att EU:s författningar ska skrivas på ett klart och enkelt språk?

Ja, den tanken har funnits hos mig ända sedan vi blev medlemmar i EU. När det s.k. konventet fick i uppdrag att föreslå ett nytt fördrag, en konstitution för EU, satte vi språkexperter och några jurister planerna i verket. Även om vi inte nådde ända fram, så lyckades vi ändå förmå svenska politiker att föra fram förslaget. Det såg ljus ut under flera månader under förra året, men språkbestämmelsen föll tyvärr vid målnöret.

När nu konstitutionen inte kommer att innehålla krav på begripliga författningar, får vi nöja oss med de språkbestämmelser som de senaste åren kommit in i avtal, som institutionerna ingått. Senast i ett avtal med titeln Bättre lagstiftning. I det arbetet har Sverige också varit aktivt och drivit på. Avtalen förbinder institutionerna att följa riktlinjer om att man vid utformningen av EU-lagstiftning ska ”ta hänsyn till de personer som rättsakterna kommer att beröra, så att de på ett otvetydigt sätt kan få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter”. En allmän princip som slås fast är också att EU-rättsakterna ”skall vara klart, enkelt och exakt formulerade”.

Men hur ska nu detta kunna bli verklighet? Ja, ett sätt är att fortsätta att påverka i EU-sammanhangen, särskilt i det regelförenklingsarbete som just nu startat i EU-institutionerna.

I den särskilda EU-språkvård, som jag byggt upp de senaste åren, har jag använt samma metoder som vi använt i Klarspraksgruppens kampanjarbete. Att bygga nätverk har varit den första åtgärden. I dag finns det kontaktpersoner i EU-språkliga frågor på ett 40-tal statliga myndigheter och i alla departement och i alla EU:s institutioner. Alla kan utnyttja nätverket och frågor och svar i t.ex. termfrågor kanaliseras oftast via EU-språkvården. Det nätverk som de språkvårdande organen har i Sverige inom den s.k. Språkvårdsgruppens ram är också ovärderligt i sammanhanget.

Det gäller alltså att dels hjälpa översättarna att snabbt kunna få kontakt med svenska experter, dels få svenska EU-handläggare att engagera sig i den språkliga utformningen av rättsakterna, helst redan på förslagsstadiet när utkastet bara finns på franska eller engelska, och sedan också i ett senare stadium när de håller på att översättas. Även under förhandlingsstadiet är det

nödvändigt att de svenska delegaterna är medvetna om hur de ändringar som föreslås kommer att te sig i den slutliga produkten. Bli artiklarna för långa, meningarna alltför komplicerade, uttrycken alltför vaga? Finns det ett bra svenskt uttryck för den nya företeelse som diskuteras?

EU-språkvårdens utmaningar är stora och arbetsfältet mycket stort. Det är viktigt att ha ledningens stöd även här. Frågan jag brottas med just nu är hur jag ska gå till väga för att få politiker och andra beslutsfattare att inse hur angeläget det är att ge EU-lagstiftningen samma uppmärksamhet som den inhemska. Detta för att språkarbete med EU-texterna ska få tillräckligt med resurser och förankring i organisationen. Än har EU-språkvården tyvärr inte det.

Varför klarspråk behövs

De vanligaste argumenten för klarspråk är välkända och tämligen spridda i Myndighetssverige. De flesta är ense om att begripliga texter

- ökar medborgarnas förtroende för myndigheterna
- främjar demokratin och rättssäkerheten
- gör arbetet roligare och effektivare
- sparar tid och pengar.

Att det dessutom är lag på att skriva begripligt, ger naturligtvis tyngd åt klarspråksarbetet. Begripliga texter är också en förutsättning för att den svenska offentlighetsprincipen ska kunna fungera väl.

Det ekonomiska argumentet väger tungt

Det argument som brukar väga allra tyngst är det ekonomiska. Kan man tjäna pengar på att skriva klart, ja, då är det naturligtvis intressantare för beslutsfattarna i både den privata och den offentliga sektorn att satsa.

Då och då får det ekonomiska argumentet näring när allmänheten plötsligt reagerar på obegripliga brev som dimper ner i brevlådan. Så var fallet i våras när Riksförsäkringsverket skickade ut ett svårbegripligt brev till 900 000 svenska medborgare om hur den s.k. garantipensionen beräknas. Juristernas krav på att hålla sig nära lagtexten hade fått styra utformningen. Här ett smakprov:

”Av kapitel 6 paragraf 2 GPL framgår att garantipensionen ska ändras om det föranleds av en ändring av den pension eller de belopp som ingår i beräkningsunderlaget enligt kapitel 2 paragraf 4 samma lag.”

Brevet orsakade tusentals förfrågningar från uppretade pensionärer. Och det kostade naturligtvis att ta hand om alla dessa telefonsamtal och e-brev på försäkringskassorna runt om i landet. Bara i Kalmar län, där ungefär 25 000 pensionärer fick brevet, gick det åt 15 heltidstjänster för att svara på frågor under en månads tid. Lönekostnaden för dessa är ca 400 000 kronor.

Även förtroendet för myndigheten minskade drastiskt, vilket också måste räknas in i kostnaderna. Det goda anseendet måste vinnas tillbaka, vilket kräver både tid och pengar.

Vad gjorde då Riksförsäkringsverket? Jo, de skrev om brevet och lät testa omskrivningen på en testpanel, bestående av vanliga medborgare, pensionärer från 65 år och uppåt. Det

behövdes tre omskrivningar och tre testtillfällen, eftersom omskrivningarna inte hade varit tillräckligt radikala. Först vid sista testet var pensionärerna nöjda.

Totalt kostade intervjuerna med pensionärerna 285 000 kronor. Vad det första massutskicket, klagomålen, omskrivningarna och det förnyade massutskicket av det begripliga brevet totalt kostade finns det inga officiella siffror på – det är fritt fram att göra egna uppskattningar! Uppenbart är ändå att om det ursprungliga brevet skrivits på klarspråk direkt, så hade en hel del skattepengar kunnat användas på ett bättre sätt än som nu blev fallet.

Det mångspråkiga samhället och datoriseringen ökar kraven på begriplighet

Verkligheten i dagens Sverige är att allt fler myndighetstjänster erbjuds via webben – 24-timmarsmyndigheten och e-samhället utvecklas i rask takt. I det sammanhanget måste myndigheterna beakta att var nionde svensk har annat modersmål än svenska. Fler än 100 språk finns representerade bland skoleleverna i Sverige i dag. För några år sedan fick också fem minoritetsspråk officiell ställning genom lag, varav tre av dem också måste användas som förvaltningspråk, i vissa geografiska områden.

Verkligheten som myndigheter måste hantera i sin kommunikation med medborgarna är sammantaget den att var fjärde vuxen svensk har lässvårigheter av något slag och att deras läsförmåga inte motsvarar kraven i årskurs 9 i grundskolan. Orsakerna är skiftande, t.ex. synskador eller annat funktionshinder, dyslexi, afasi, bristfälliga läsvanor eller just det att personen inte kan svenska tillräckligt bra.

Under de senaste åren har därför medvetenheten om vikten av begripliga och mottagaranpassade texter ökat avsevärt hos myndigheterna. Det räcker inte med att göra information tillgänglig – den måste också kunna läsas och förstås av majoriteten av medborgarna.

Informationen på webben kommer att behöva särskild uppmärksamhet framöver. Många av de konferenser som Klarspraksgruppen anordnat under senare år har också riktat in sig på hur man skriver för webben och hur man når alla dem som inte har svenska som modersmål och dem som har lässvårigheter av olika slag.

Informatörerna på myndigheterna har i detta sammanhang fått en allt viktigare roll. Det är ett faktum att samarbetet mellan dem och experterna på sakfrågorna inte alltid fungerar gnisselfritt. Så var t.ex. fallet med brevet från Riksförsäkringsverket. Informatörer såväl som språkvårdare på en arbetsplats måste ständigt vinna andra skribenters och experters förtroende.

Klarspraksarbete tar aldrig slut ...

Vi har kommit en bit på väg i Sverige, men vi kan inte slå oss till ro. I betänkandet Mål i mun (SOU 2002:27) finns det en rad förslag om hur svenska språkets ställning ska kunna främjas och hur alla i Sverige ska ges likvärdiga möjligheter att tillägna sig svenska språket. Förslagen omfattar också klarspraksarbetet hos myndigheter, som föreslås få ökat stöd. Det betonas också i betänkandet att det finns ett fortsatt stort behov att driva klarspraksfrågorna vidare inom EU.

Beredningen av kommitténs förslag pågår i Regeringskansliet. Frågan ligger hos Kulturdepartementet, som i en regeringsombildning nyligen slogs samman med Utbildningsdepartementet. En ny minister har just tillträtt och var språkpolitiken kommer att hamna på hans prioritetslista är det ingen som vet just nu. Det är många politikområden och

verksamheter som slåss om det nya departementets pengar. Men under 2005 ska regeringen ge riksdagen besked.

Att det är svårt att få tillräckligt med resurser för klarspråksarbete är en erfarenhet som många språkvårdsansvariga på myndigheter berättar om. Även i Statskontorets undersökning av myndighetsspråket och klarspråksarbetet visade det sig att bristande resurser var det största hindret.

Trots denna något dystra bild, är jag ändå optimistisk för framtiden. Jag vet att klarspråk behövs och kommer att ge stora vinster. Runt om i världen satsar regeringar på klarspråksarbete. I början av oktober i år lanserade t.ex. den mexikanska regeringen sin satsning på klarspråk – Lenguaje Ciudadano. Erfarenheterna från Sverige var en av huvudpunkterna på den stora klarspråkskonferensen med mer än 700 inbjudna tjänstemän. Den mexikanske presidenten lät framföra att klarare texter bland annat kan bli ett av de viktigaste vapnen mot korruption. Ett helt nytt argument som jag inte tänkt på tidigare!

Även om korruptionsargumentet inte är så aktuellt för oss i Norden, finns det många andra goda argument. Det absolut viktigaste för oss alla som brinner för ett klart och enkelt myndighetsspråk är att ständigt föra fram de rätta argumenten. Vi måste övertyga dem som håller i pengapungen om att klarspråk är en verksamhet som kommer att ge utdelning bara man satsar.